

249. Fors, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 192.

Fragment av en runsten, anträffat år 1906 i botten av ån vid Fors. Året förut hade bron byggts om, och antagligen hade stenen tidigare legat som fyllnad i den. Den förvaras nu på gårdsplanen vid Ogesta.

Fragmentet utgör övre vänstra hörnet av en runsten. Höjd 0,65 m., bredd 0,45 m.

Inskriften består av en blandning av runor och runliknande tecken. Den ger icke någon språklig mening. Sannolikt har ristningen haft ett rent dekorativt syfte, i likhet med Sö 225 och Sö 230.

250. Jursta, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 122. Pl. 1: B 672.

Litteratur: B 672, L 832. J. Bureus, Fa 5, s. 215, Fa 6:1 nr 224 (s. 91), Fa 10:2, bl. 86; Ransakningarna 1667—84; G. Upmark, Sotholms härad 2, s. 12 f.; S. Boije, Anteckningar (ATA); A. Quist, Ösmo (1930) 1, s. 39.

Äldre avbildningar: Bureus (Fa 10:2, bl. 86); P. Helgonius (i Peringskiölds Monumenta Sudermanniae och B 672); teckning av okänd i Peringskiölds a. a.; Upmark a. a.; Brate (ATA).

Runstenen står straxt N om Jursta by, invid landsvägen på dess östra sida. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Årsta». Så vitt man vet, är detta, åtminstone ungefärligen, stenens ursprungliga plats. De äldsta uppgifterna äro visserligen tämligen obestämda: Bureus »Vidh Jurestadh», i *Ransakningarna* »Ved Jursta», »Vthi Jursta gårde». Upmark uppger (1866), att »stenen, som fordom legat kullfallen med den ristade sidan nedåt, restes för ett par tiotal år sedan . . . på sin nuvarande plats utmed landsvägen till venster från Stockholm vid Djursta by». Om denna åtgärd berättar prosten Axel Quist en tradition, meddelad honom av en åldrig gumma: »Stenen hade en gång förts från sin ursprungliga plats för att tjäna som spiselhäll i en stuga i närheten. Men det blev ingen ro i huset om nätterna, sedan den kommit dit. Det smälde i dörrar, slamrade i vrårna och stönade i mörkret, och först sedan stenen kommit ur huset och blivit rest i närheten av det ställe, därifrån den flyttats, blev det åter nattro i huset».

Gråsten. Höjd 1,61 m., bredd (nedtill) 1,15 m. Ristningen är djup och tydlig. Runorna äro ovanligt stora; slingans bredd är 18 cm.

Inskrift:

kyna x raisti x stain x pina x aftir : sagsa x sun x hlftahar x
 5 10 15 20 25 30 35 40

Gynna ræisti stæin þenna æftir Saxa, sun Halfdanar.

»Gynna reste denna sten efter Saxe, Halvdans son.»

Till läsningen: 2 **y** är tydligt stunget; prickén kan knappast vara en naturlig fördjupning. Mera ovisst är, om 17 **i** är stunget. Det finns en utvidgning mitt på hst, som möjligen är huggen. 27 **g** är säkert stunget; däremot icke 1 **k**. Mellan 33 **h** och 34 **l** är ett **a** uteglömt. Runan 38 är **h**; **n**-strecket är tydligast, men även **a**-strecket ger obestridligt intryck av att vara ristat. — Bureus: **kyna, saks**i. Ett föremål, troligen en sten, skymmer på teckningen stenens nedre högra hörn, och de två sista orden saknas därför i Bureus' läsning. — B 672: **ikuna, saks**a. — Upmark: **kuna, iftir, saks**a, **hlftanar**. — Boije: **kyna, þena**(?), **saks**a, **hlftthar**. — Brate: **kyna, þena, sags**a, **hlftthar**.

På grund av inskriftens ordknappa formulering kunna vi ej med säkerhet veta, i vilket släktskapsförhållande Gynna, som reser stenen, stod till Saxe, över vilken den är rest. Sannolikt var han son till henne och Halvdan. Då modern ensam reser stenen, beror detta på att hennes make förut är död. Om Saxe hade varit Gynnas man, torde sannolikheten vara större för att detta uttryckligen hade meddelats på stenen.

Kvinnonamnet *Gynna* förefaller icke vara tidigare belagt. Det är sannolikt ett kortnamn av *Gunnhildr*, liksom *Gylla*, *Gulla* till *Guðlaif*, *Guðlaug*. *Saxi* är ett icke ovanligt mansnamn; se ovan Sö 224 och vidare Öl 37, Ög 133, 211, L 1232 Glomsjö bro (Smål.), L 17 Vadsunda (Uppl.), L 354 Törneby, Skå sn (Uppl.). Enligt Lundgren var det under medeltiden tämligen vanligt. Också från Danmark är det välkänt (t. ex. Sjörup-stenen, Skåne; historieskrivaren Saxo). Om namnet *Halfdan* se Sö 188.

Ristningen är till ornamentiken ytterst enkel och okonstnärlig. Ormhuvudet är klumpigt; av ögonen ha blivit utväxter på huvudet. Det enkla korset är placerat över slingan.

251. Klastorp, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 123.

Litteratur: D 8vo 83. G. Upmark, Sotholms härad 2, s. 14; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Avbildningar: Dybeck a. a.; Dybeck, teckning i ATA; Brate (ATA).

Runstenen befinner sig invid västra sidan av vägen från Ösmo till Djursnäs, ungefär mitt emellan Säby och Söderby, straxt N om torpet Klastorp på Söderby ägor. I den backiga och lövskogsklädda hagen innanför finnes ett stort antal gravkullar, större och mindre, flera med tydlig stensättning omkring. Blott ett par meter från den närmaste högen står runstenen, sålunda tydligen på byns gamla gravfält. Ristningen är vänd mot vägen, d. v. s. mot Ö, och upptager hela ytan av stenens framsida. Då stenen följaktligen saknar eget fotstycke, har den blivit upplagd på en annan sten, som stadigt vilar på marken. Den lutar bakåt mot några mindre stenar. Uppställningen är av allt att döma ursprunglig, betingad som den är av stenens form och anpassad efter de naturliga terrängförhållandena.

Runstenens plats är utmärkt å Geologiska kartbladet »Nynäs».

Fotstenen är 0,70 m. hög. Runstenens egen höjd är 1 m., bredd 1,30 m. Den har en fast och hård konsistens, är icke sprickig eller avflagrande. Ristningen är tämligen djup och tydlig, endast upptill något avnött.

Inskrift:

† **tisilfr** × **auk** × **ika** × **letu** × **raisa** × **st - - n** × **pina** × **eftir** × **slopa** × **fapur** × **sin**
 5 10 15 20 25 30 35 40 45

DisælfR ok Inga letu ræisa stein þenna æftir Sloða, faður sinn.

»Disälv och Inga läto resa denna sten efter Slode, sin fader.»

Till läsningen: 4 **i** är icke stunget, icke heller **a**. 15 och 32 **e** äro däremot tydligt stungna. Vid 25—26 är stenens överkant hårt vittrad; 25 [**a**] är alldeles borta, av 26 [**i**] finns endast övre delen kvar. — Dybeck: **litu**, **sta - n**, **iftir**. — Boije: **letu**, **st - - n**, **eftir**. — Brate: **letu**, **st - - n**, **eftir**.

Inskriften är ristad av två döttrar till minne av deras fader. Om namnet *DisælfR*, som möjligen också förekommer i en uppländsk inskrift, L 169 Jumkil, se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 109. Mansnamnet *Sloði* är väl styrkt även i sörmländska inskrifter; se Sö 2 och 141, Sö 55, Sö 175.